

ИЗ ЛЕКСИКАТА В ГОВОРА НА БЪЛГАРИТЕ КАТОЛИЦИ ОТ БЕЛЕНЕ

МАГДАЛЕНА АБАДЖИЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
msabadzhieva@gmail.com

В статията се представя избрана лексика от говора на българите католици от Белене, като думите се разглеждат в по-широк диалектен контекст. Мотивирана е необходимостта от издаването на речник на този говор и се подчертава близостта му с говора на банатските българи. Разгледани са примери от няколко тематични групи: християнство, животни, бит, природа, болести, човешко тяло.

Ключови думи: Белене; Банат; българи католици; лексика

ON THE LEXIS OF THE BULGARIAN CATHOLICS IN BELENE

MAGDALENA ABADZHIEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
msabadzhieva@gmail.com

The article offers an analysis of selected vocabulary from the dialect of the Bulgarian Catholics living in the region of Belene, placing the study in a wider dialectal context. The author argues for the need to publish a dictionary of this dialect, stressing its similarity to the dialect of the Banat Bulgarians. She illustrates this claim with examples from several lexical groups: Christianity, animals, life, nature, diseases, the human body.

Keywords: Belene; Banat; Bulgarian Catholics; vocabulary

Говорът на българите католици от Белене е проучван подробно от Нено Неделчев (Неделчев/Nedelchev1994), който се спира основно върху фонетичните и морфологичните му особености. Цялостно изследване на лексиката на говора обаче липсва. Елена Врайкова, родом от Белене и носител на говора, издава две малки книжки, в които събира образци от говора, но те не са придружени от граматична информация за думите и езиковедски коментар (Врайкова/Vraykova 2003; Врайкова/Vraykova 2007).

Една от целите на тази статия е да се мотивира необходимостта от издаване на речник на говора на българите католици от Белене, което ще спо-

могне за изясняване на връзките между общността на българите католици и тази на банатските българи. Последните емигрират от района на Белене през XVII век и се установяват в географската област Банат. Двете общности имат общи корени и съответно в диалектите им се откриват сходни черти.¹ Другата насока е да се представи специфична лексика, която не се открива в основните лексикографски и архивни източници. За целта са разгледани някои тематични лексикални групи, като основният фокус е върху лексиката, специфична за религиозния живот и бита на българите католици от Белене. Подборът на думите е мотивиран и от близостта с говора на банатските българи. Търсени са примери, които да разкрият сходството между тези две общности и да спомогнат за утвърждаването на българската идентичност на преселилите се в Банат католици.

Материалът е събран от информаторката Елена Врайкова, католичка, на 90 години, родом от Белене. Избрани са думи от следните тематични групи: названия, свързани с християнството; названия на храни; названия на животни; названия от бита; названия, свързани с неживата природа; названия на болести; названия на части от човешкото тяло. Дава се информация за лексикалното и граматичното значение, а също и културологична и етнографска информация, като се привеждат примери за употребата на думите в контекст. В някои случаи се посочва и произходът на думите според *Българския етимологичен речник*, като се правят опити и за собствено обяснение.

Справки за разглежданите думи са направени в следните източници: в Архива на Българския диалектен речник на Секцията по диалектология и лингвистична география към Института за български език – БАН (АБДР); в *Българския етимологичен речник* (БЕР); в *Речника на българския език* (РБЕ); в *Етнолингвистичния речник на българската народна медицина* (ЕРБНМ); в *Речника на Найден Геров* (НГ).

Названия, свързани с християнството

В сферата на християнството българите католици от Белене употребяват лексеми, които се характеризират като пълни (терминологични) диалектизми. Това е закономерност, която донякъде е свързана с принадлежността на представителите на общността към Римокатолическата църква, но се дължи и на обстоятелството, че католиците са живели отделно от православните, което е позволило да съхранят или създадат лексика, отличаваща ги от останалите религиозни общности.

гърлòсвѣм съ неск. Ритуал, който се извършва на празника Св. Влас на 3 февруари. (Свещеникът в католическата църква слага под брадата на всеки, който е в църквата, две кръстосани и запалени свещи и го благославя с думите: „Нека да те опази и отърве Бог от болест в гърлото.“) *Жъ върим със Сийъ на чърквъ дъ съ гърлòсвѣм.*

Думата е производна от общославянското *гѣрло*.

гòрненцы *мн.* Енориаши от католическата църква „Св. Антон Падуански“, която се намира в горната махала на града и е наричана *гòрнѝйтъ чòрквъ*.

Обстоятелството, че българите католици в Белене са били разделени на две махали – горна и долна, и са посещавали две църкви, води до появата на названията *гòрненци* и *дòлненци*. Долната църква носи името „Рождение на Дева Мария“. Думата трябва да се изведе от прилагателното *гòрен*.

Жѝу вèрде. Католически празник Тяло Христово.

Тяло и кръв Христови е католически празник, който се отбелязва в периода след Възкресение Христово в знак на благодарност за силата и чудото на евхаристията. В миналото той винаги е бил в четвъртък, българите католици са го чествали с изнесени извън църквите олтари, богато украсени със зеленина и цветя.

След разговор с католически свещеник установихме, че словосъчетанието *жуу вèрде* означава буквално ‘зелен четвъртък’ (вероятно от италианското *giovedì verde*) и се свързва с деня и с начина, по който се чества празникът.

Излужèнци *само мн.* Празникът *Трѝдница*, при който три дни по три пъти на ден се ходи на църква, прави се изповед и причастие. В този период идват католически свещеници от други енории, за да проповядват, а светото причастие се изважда от дарохранителницата и се излага на видно място в храма – най-често в средата на олтара, за да могат вярващите да коленичат и да му се поклонят.

Наименованието на празника произлиза от глагола *излòжда* и се свързва с начина на неговото отбелязване (излагането на дарохранителницата на видно място в храма).

кушѝрѝщу *ср.* 1. Амвон в католическа църква. *Отèц Леòн кѝт съ кàчи нѝ кушѝрѝщуту, дѝгни д̀вèте рѝцè кѝм Бòга.* 2. Кошер за пчели. 3. Полог за птица.

В АБДР думата *кошерѝще* е засвидетелствана със значение ‘голям кошер за пчели’ (Тетевенско, Ихтиманско) и ‘дебела жена’, ‘издута пола’ (Видинско, Белоградчишко) (АБДР/АВDR). Лексемата се открива и в БЕР, във фонетичния вариант *кошарѝще*, със значение ‘конусовидна част на изплетен от пръчки кошер’ (БЕР/ВЕР 2: 692, под *кòшер*). Значението ‘амвон в църква’ в говора на българите католици в Белене е метафорично поради визуалната прилика между амвона и кошера за пчели. Друго наименование на амвона в същия говор е *прѝкъз̀алу* ‘място, от което се приказва (говори)’.

Срèк’ змѝ. Празникът Сретение Господне.

При католиците в Белене на този ден се освещават свещи за благополучие. Името на празника вероятно е свързано с факта, че Сретение Господне (на 2 февруари) е посред зима – оттам *Срèк’ змѝ*, т.е. ‘в средата на

зимата'. То е образувано с предлога *срѣк'*, характерен както за българите католици в Белене, така и за банатските българи.

В БЕР откриваме подобно диалектно образуване *средзіма* 'празник Св. Атанас, 15 януари', извлечено от Речника на Геров (БЕР/BER 7: 412, под *сред*).

Срѣк' нѡш. 1. Полунощ. 2. Нощта на Рождество Христово. *Жъ върѡ нъ чѣрквъ нъ Срѣк' нѡш* (Ще отида на църква на Рождество Христово). *Сѣкъ гудѡнъ ѡдим нъ Срѣк' нѡш нъ чѣрквъ* (Всяка година ходим на Рождество Христово на църква).

Словосъчетанието се среща и в Банат, но във фонетичния вариант *срѣ кнѡш* 'среднощ, полунощ; север' (БЕР/BER 7: 412, под *сред*)². Интерес представлява това, че в говора на българите католици от Белене се употребява и за празника Рождество Христово. Образувано е отново с предлога *срѣк'* (по модела на *Срѣк' змѡ*).

Нѡвъ ѡшлѣ. Нова година.

В АБДР е отбелязано *ишлѡ* като причастие със значение 'отишла' в Радомирско, Пернишко, Софийско, Чипровци, Видинско. *А што била Арватка девѡйк'а ишла си е цѣрки на пречесте* (Пернишко)³; *Ишлѡ пѡтѡла забѡтѡе, кадѣ да дѣне имѡніе* (Суходол, Софийско); *Петкѡна по пѡт' ишлѡ и си полѡк дѡмѡла* (Чипровци). *Нѡвъ ѡшлѣ* може да се тълкува буквално 'новодошла'.

кѡдѡн' м. Камбана в църква.

Лексемата се среща още и в Банат – *кадѡн'* 'звънец', както и в Трънчовица, Никополско, където също живеят българи католици – *кадѡна* 'камбана' (БЕР/BER 2: 132; Стойков/Stoykov 1968: 103). В АБДР думата е регистрирана със значение 'камбана' и в Свищовско (с. Ореш и с. Трънчовица), като и в двете селища има предимно католическо население. В БЕР се извежда от нгр. *кѡдѡн* 'звънец; църковна камбана' (БЕР/BER 2: 132).

Названия на храни

бѣркѡниѡ ж. Тутманик.

Лексемата се открива в БЕР със значение 'бъркана храна за животни' (Севлиевско и Ловешко) (БЕР/BER 1: 103). Със значение 'храна за животни' е засвидетелствана в АБДР от района на Великотърновско: *Мѡинкѡитѡ сѣ рѡн'ѡт с прѡсѣѣ, трѡчки с мѡсѡренѡ брѡшнѡ или булгур'еѡ – бѣркѡниѡ мѡ кѡзѡвѡми, удѡиѡѣ дрѡги нѡиѡу*. В РБЕ/РВЕ се открива значението 'айрян'. В АБДР е регистриран вариант *бѣркѡниѡѡ* със значения: 'айрян, мѡтениѡа' (Чепеларе и Смолян); 'бито мляко' (Поповско и Одринско); 'остатѡк при биене на маслѡ' (Драмско). Значението 'тутманик' е засвидетелствано засега само в говора на българите католици от Белене. Очевидно *бѣркѡниѡѡ* е производно от *бѣркам*.

бѐль жѝблъ. Хубав хляб.

Втората част от това двусъставно название не е ясна. Може да се предположи, че думата *жѝблъ* произлиза от общославянското *жлеб* и се свързва семантично с производни като *жлебѝна* / *жѝблѝна*, които в част от българските диалекти означават ‘челюст’, ‘зъбен венец’ (БЕР/BER 1: 539, 550).

бѝбичеу прил. 1. Безвкусен (за ядене). 2. Безсмислен.

В говора на българите католици от Белене *бѝбичеу* може да означава освен ‘безвкусен’ също и ‘безсмислен’, напр. *бѝбичеви приказки* се употребява за празни, безсмислени разговори. Прилагателното се открива и при банатските българи, но с друго значение – там *бѝпчев* и *бѝбычев* означават ‘който е с неправилна кръгла форма’ (Стойков/Stoykov 1968: 38). Въпрос на допълнително проучване е дали двете лексеми са еднакви по произход.

кумунѝк’ м. Сушена питка от царевично брашно, която се използва като мая при замесване на хляб, баници и др. Разтваря се във вода и се натрошава, след което се смесва с брашното.

Не открихме тази дума в РБЕ, БЕР, НГ, АБДР и ЕРБНМ.

Названия на животни

гѝргул’ м., -ли мн. Гугутка.

Най-вероятно думата е сродна с включеното в БЕР *гѝргур* ‘пуяк; вид гълъб’, което се сравнява с лат. *gurgulio* ‘гърло’ (БЕР/BER 1: 295).

кнѝщѝпиць ж. Попово прасе.

Лексемата е характерна и за банатския говор, където е засвидетелстван фонетичен вариант *кунощѝпица* със значение ‘вид червей с крила’ (АБДР/ABDR). Различни варианти се срещат и в други български диалекти – *конѝщип*, *конищип*, *кѝнющип* и др. (БЕР/BER 2: 593).

мѝлчек’ м. Охлюв.

Не открихме тази дума в АБДР, НГ, БЕР и РБЕ. Необходимо е да се изясни нейният произход и дали тя няма връзка с *мил*, което се среща като съществително име в част от българските диалекти – напр. в Харманлийско *мил* ‘пумпал’, а в Брацигово – ‘воденица’ (АБДР/ABDR). Брацигово е в Родопите, а павликянският говор, характерен за голяма част от българите католици, се отнася към родопските говори, така че е логично да се търсят лексикални връзки и с родопските диалекти.

вѝйвѝн’ м., -ни мн. Змиорка.

Не открихме подобна дума в АБДР, НГ, БЕР и РБЕ.

гѝгърѝц м., -ци мн. Попова лъжичка.

В БЕР е отбелязано *гѝгрѝц* със значение ‘паразитен червей по бобовите растения’ (БЕР/BER 1: 298). Според АБДР в Смолянско *гагарица* означава ‘молец’.

Названия от бита

мръшляк *м.* Мазнина за домашно приготвяне на сапун.

В Речника на Найден Геров *мръшляк* е тълкувано като ‘умряло, мъртво животно’ (НГ/NG 3: 89). Според АБДР *мрашляк* означава ‘много лошо нещо’ (Самоковско). Същият пример, но в друг фонетичен вариант, е описан в БЕР (БЕР/BER 4: 429, под *мърша*). Там е включено и *мршляк* ‘мърша’ (Доброславци, Софийско). Не откриваме други примери за тази лексема в българските диалекти.

пужвъ̀арник *м.* Дълъг прът за разравяне на огъня в пещта.

Не откриваме тази лексема в НГ и в АБДР. В БЕР са засвидетелствани формите *пожер̀арник* ‘гребло, дърво, с което разравят огън’ в Белослатинско (БЕР/BER 1: 524–525, под *жар*) и *пужьов̀арник* със същото значение в Бабаескийско (БЕР/BER 5: 474, под *пожов̀арник*). В банатския говор *пружав̀арник* и *пужар̀арник* имат същото значение на прът за разравяне на огън (Стойков/Stoykov 1968: 187). Трябва да се вземе под внимание фактът, че в района на Бяла Слатина има селища с банатски българи, преселили се в България след Освобождението. Това може да е едно от обясненията за цитираната по-горе форма *пожер̀арник* в Белослатинско, близка до характерните за банатския говор *пружав̀арник* и *пужар̀арник*.

пут̀онць *ж.* Дъно на волска кола и на конска каруца.

Лексемата се среща в БЕР със значение ‘широка дъска, поставена върху столовете на кола или каруца’ (Кръвеник, Севлиево). В БЕР се откриват и други фонетични варианти на тази дума и повече лексикални значения (БЕР/BER 5: 557, под *п̀отон*). В Смолянско, Гоцеделчевско и Асеновградско *п̀отон* означава ‘под на стая’ (АБДР/ABDR). Това е и първото значение на *потон*, описано в Речника на Найден Геров (НГ/NG 4: 232). Според АБДР *пут̀онца* е ‘широка долна дъска на волска кола’ (Врачанско, Плевенско, Троянско, Тетевенско и др.).

р̀упь *ж.* Одър от пръст, на който се слага рогозка за спане.

Думата има широка употреба в българските диалекти, но сходно на това значение се среща единствено в Банат, където *ру̀на* означава ‘пейка около зидана печка’ (БЕР/BER 6: 346; Стойков/Stoykov 1968: 207). Отново се потвърждава лексикалното сходство между банатския говор и говора на българите католици от Белене, които имат общи корени. В голяма част от българските диалекти също се среща лексемата *ру̀на* – със значение ‘дупка, яма’ – в Трънско, Габровско, Троянско, Лавешко, Пернишко и др.

тилигра̀у *м.* Тел за простиране на дрехи.

Вероятно е преносно значение на думата *телеграф*, от фр. *télégraphe*.

Названия, свързани с неживата природа, и топоними

гълдѝу *м.* 1. Яма в река. 2. Вир. *Там е гълдѝу* (Там е вир). Липсват данни в АБДР и БЕР. Възможно е думата да е свързана с българския глагол *гълтам*.

г'ѝбел *м.*, *-ли* *мн.* Белег от малка купчина пръст в нива, с която се отбелязват местата, на които предстои да се засажда.

Не открихме думата в АБДР и в БЕР.

Давници *мн.* Местност, която е била наводнена от река Дунав.

Нъ туй мѝсту ѝртъ му викът давници. Утѝвѝм нъ давниците. Лексемата е възникнала във връзка с конкретните природни дадености в района на Белене. Може да се изведе от глагола *давя*.

йърѝ *м.* 1. Време. *Виш квѝй йърѝтъ нѝвѝнкъ* (Виж какво е времето навънка). 2. Свободно пространство, простор.

Думата може да е сродна с хърватското *аер*, което означава 'въздух, простор, свободно пространство'. В НЈР се определя като гърцизъм (от гр. *αἴρας*). Възможно е да е проникнала в говора на българите католици от Белене посредством хърватската католическа книжнина, но може и да е резултат от влияние на близкия румънски език, където също *aer* може да означава 'свободното пространство, което заобикаля земята' (DEALR). Думата се открива и в други български диалекти. Според АБДР *йарѝ* означава 'трептене на въздуха при голяма горещина' (Врачанско и Поповско); 'пара, изпарения' (Видинско). В говора на българите католици от Белене се среща и думата *йѝвѝ* със значение 'въздух'. Думата се употребява и за 'лека жена'.

йърѝлѝк *м.* Свободно пространство между предмети, промеждутък.

Вероятно думата е сродна на гореописаната *йърѝ*.

кѝвѝнкъ *ж.* Малко излъскано камъче от чакъл.

Не открихме думата в АБДР, НГ и БЕР.

Названия на болести

нѝзѝбинѝцъ *ж.* Подуване на венеца на зъбите.

Нѝпрѝвилъ нѝзѝбинѝцъ ут тѝчинъ (Подули ѝ се венците, защото не ѝ дали да яде баница). Според АБДР лексемата се среща още само в Банат.

Названия на части от човешкото тяло

кѝмъ *ж.* 1. Врат при човека. 2. Целият гръбнак при животните.

Според АБДР думата се среща в българските говори, но с други значения. Като съществително име е засвидетелствана със значения 'тазобедрена става' и 'главата на бедрената кост' в Никополско, където също живеят бъл-

гари католици. Може да се потърси връзка между тази употреба и значението, с което се използва *кѡмъ* в говора на българите католици в Белене, тъй като и в двата случая става въпрос за част от човешкото тяло, свързана с опорно-двигателната система. Не откриваме думата на азбучно място в БЕР.

Обобщение

В тематичната група на лексемите, свързани с християнството, прави впечатление, че названията на някои празници имат народен, описателен характер спрямо времето, в което се празнуват. Такива са *Срѣк' змѣ* за Сретение Господне и *Срѣк' нѡш* за Рождество Христово. Други свидетелстват за чуждо лексикално влияние от страна на романските езици (италиански), напр. *Жуу вѣрде* за католическия празник Тяло Христово. Специфичното разделение на населението на горна и долна махала е довело до назоваването на енорияшите *гѡрненци* и *дѡлненци*. В тази група прави впечатление и лексемата *кѣдѡн'*, при която проличава връзката между говора на българите католици от Белене и банатските българи.

Изследването на говора на българите католици от Белене е важна опорна точка за проучване на езиковите сходства между отделните групи българи католици – от Южна България, Северна България и банатските българи, живеещи днес в пределите на Румъния и Сърбия. Тези групи са се обособили в резултат на различни обществени и исторически обстоятелства, но имат безспорно общи корени. От количеството лексикален материал, представен в настоящата статия, е видно, че с най-голям дял са терминологичните диалектизми, които не се срещат в останалите български говори, но са засвидетелствани както в говора на българите католици от Белене, така и в банатския говор. Такива са *кнѡщѣпницѣ*, *кѣдѡн'*, *нѣзѣбинѣцѣ*, *пужѣвѡрник'* (*пужавѡрник'*, *пужарѡвник'*), *рупѣ*, *Срѣк' нѡш*.

Цялостното представяне на лексиката на българите католици от Белене в едно бъдещо изследване или речник ще разкрие общото и различното в говора на отделните католически общности в България и извън нея и ще обогати знанието за българските диалекти у нас и зад граница.

Благодарности

Публикацията е резултат от изпълнението на проекта „Културната идентичност на банатските българи и българската католическа книжнина“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“, съгласно договор КП-06-Н70/1.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Голяма част от българите католици говорят т. нар. „павликянски говор“, който се отнася към рупските говори. Общността на банатските българи се формира след Чипровското въстание от 1688 г. в областта Банат (днешна Румъния и Сърбия), като

част от тях са потомци на католици от селища в Северна България – Никопол, Ореш, Белене и др. (вж. повече у Милетич/Miletich 1903: 28–30).

² Повече за словообразуването в говора на банатските българи вж. Иванов/Ivanov 2024.

³ Примерите тук са от АБДР/ABDR и са посочени така, както са отбелязани там – с ударения или без ударения.

ЛИТЕРАТУРА

БЕР 1971–2010: Български етимологичен речник. Т. 1–7. София, Издателство на БАН.

Врайкова 2003: *Врайкова, Е.* Говор на павликяните – католици. Плевен, Кентавър 66.

Врайкова 2007: *Врайкова, Е.* Говор на павликяните – католици. Книга II. Плевен, Кентавър 66.

Господинов 1996: *Господинов, Т.* Из миналото на Белене. Белене, Полиграфическа база при Академичното издателство, гр. Свищов.

ЕРБНМ 2021: Етнолингвистичен речник на българската народна медицина. София, Акадмично издателство „Проф. Марин Дринов“.

Иванов 2024: *Иванов, Я.* Наблюдения върху сложностъставната лексика в банатския от речниците на Стойко Стойков и Ян Василчин (под печат).

Милетич 1903: *Милетич, Л.* Нашите павликяни. – В: *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*, т. 19, с. 1–368.

НГ 1975: *Геров, Н.* Речникъ на бльгарскый языкъ: Съ тлькувание речиты на бльгарскы и на русскы. Ч. 1–6 (фототипно издание). София, Български писател.

Неделчев 1994: *Неделчев, Н.* Диалект на българите-католици: северен павликянски говор. Велико Търново, Печатница „Абагар“.

РБЕ: Речник на българския език. Т. 1–16. София, Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, Институт за български език, 2001–2023 (онлайн). <<http://ibl.bas.bg/rbe/>> [01.06.2024].

Стойков 1968: *Стойков, Ст.* Лексиката на банатския говор. София, Издателство на БАН.

HJP: Hrvatski jezični portal. <<https://hjp.znanje.hr/>> [01.06.2024].

DEALR: Dicționarul explicativ al limbii române. <<https://dexonline.ro/>> [01.06.2024].

REFERENCES

BER 1971–2010: Balgarski etimologichen rechnik. T. 1–7. Sofia, Izdatelstvo na BAN.

DEALR: Dicționarul explicativ al limbii române. <<https://dexonline.ro/>> [01.06.2024].

ERBNM 2021: Etnolingvistichen rechnik na balgarskata narodna meditsina. Sofia, Akadmichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”.

Gospodinov 1996: *Gospodinov, T.* Iz minaloto na Belene. Belene, Poligraficheska baza pri Akademichното izdatelstvo, gr. Svishtov.

- HJP: Hrvatski jezični portal. <<https://hjp.znanje.hr/>> [01.06.2024].
- Ivanov 2024: *Ivanov, Ya.* Nablyudeniya varhu slozhnosastavata leksika v banatskiya ot rechnitsite na Stoyko Stoykov i Yan Vasilchin (pod pechat).
- Miletich 1903: *Miletich, L.* Nashite pavlikyani. – V: *Sbornik za narodni umotvoreniya*, t. 19, s. 1–368.
- NG 1975: *Gerov, N.* Rechnik na blagarski yazik: S tlakuvanie rechite na blagarski i na ruski. Ch. 1–6 (fototipno izdanie). Sofia, Balgarski pisatel.
- Nedelchev 1994: *Nedelchev, N.* Dialekt na balgarite-katolitsi: severen pavlikyanski govor. Veliko Tarnovo, Pechatnitsa “Abagar”.
- RBE: Rechnik na balgarskiya ezik. T. 1–16. Sofia, Izdatelstvo na BAN “Prof. M Marin Drinov”, Institut za balgarski ezik, 2001–2023 (online). <<http://ibl.bas.bg/rbe/>> [01.06.2024].
- Stoykov 1968: *Stoykov, St.* Leksikata na banatskiya govor. Sofia, Izdatelstvo na BAN.
- Vraykova 2003: *Vraykova, E.* Govor na pavlikyanite – katolitsi. Pleven, Kentavar 66.
- Vraykova 2007: *Vraykova, E.* Govor na pavlikyanite – katolitsi. Kniga II. Pleven, Kentavar 66.

✉ *Гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева*
Секция за история на българския език
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Assist. Prof. Magdalena Abadzhieva, PhD*
Department of History of Bulgarian Language
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria